

Bronnen:

Inspiratie voor deze tekst haalden we uit:

- Christel Van Damme, *Kan. Floris Prims, geschiedschrijver voor stad, volk en geloof. Biografie van een sociaal-religieus geëngageerd historicus*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Universiteit Antwerpen, Antwerpen.
- Uit het boek 'Kan. Floris Prims 1882-1954' van Dr. André Prims en Dr. K.C. Peeters. Dit werk is voor belangstellenden te vinden in het Erfgoedhuis te Tielen.

In het Erfgoedhuis bewaart de Heemkundige kring ook werken van Floris Prims zelf:

- Geschiedenis van Antwerpen II: De XIIIde eeuw
- Beelden uit den cultuurstrijd der jaren 1577-1585
- Het wonderjaar (1566-1567)
- Album Pastorum Campinae
- Sint-Agnetendal te Arendonk
- Onze Lieve Vrouw ten Troon te Ouwen-Grobbendonk
- Het Rubenshuis: gids bij de mythologische en humanistische versieringen
- Korte kerkelijke geschiedenis van België en meer bepaald van ons huidig aartsbisdom
- De Onze-Lieve-Vrouw-Abdij der Norbertijnen te Postel
- De Onze-Lieve-Vrouw-Abdij der Norbertijnen te Postel
- Geschiedenis van Sint-Joriskerk te Antwerpen

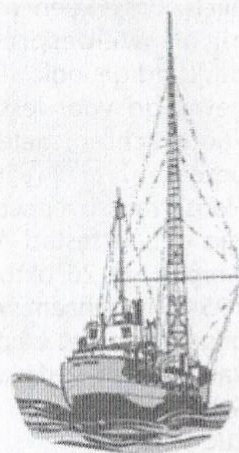
Documentatiemap over Floris Prims met:

- De Antwerpse Kempen in de Geschiedenis

JEUGDHERINNERINGEN: ZEEZENDERS

*"You're tuned to Radio Caroline on 199,
home of the good guys"*

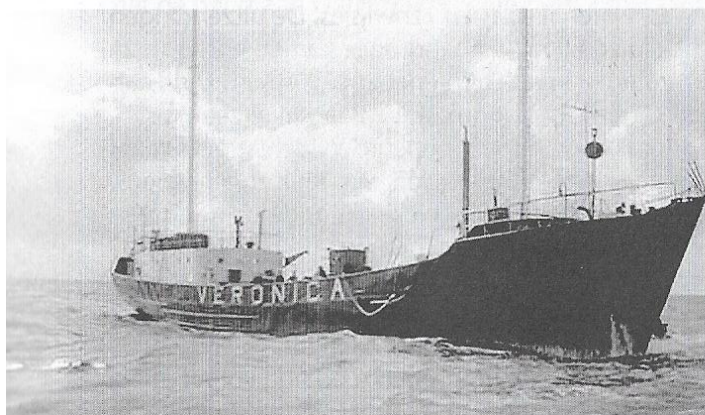
In 1914 was het 100 jaar geleden dat in ons land de radio zijn intrede deed. Uiteraard kwam dit historisch feit in 2014 regelmatig aan bod in diverse radio-uitzendingen en dat is volkomen terecht. Want radio is een boeiend en belangrijk communicatiemiddel, een middel dat ook vandaag, ondanks alle nieuwe media, goed stand houdt. Tegelijkertijd was het in 2014, meer bepaald op 27 maart, 50 jaar geleden dat Radio Caroline van op een zendschip vóór de Engelse kust zijn uitzendingen startte. Het succes van de zeezenders in de vroege jaren zestig was onlosmakelijk verbonden met de doorbraak van de transistorradio. Dit nieuw type van radiotoestel dat werkte op batterijen,

was de voorloper van de “draadloze” maatschappij zoals we die vandaag kennen, met dit groot verschil dat vandaag alles draait op herlaadbare batterijen. De transistor maakte het mogelijk om overal radio te beluisteren. Men hoefde dus niet meer aan die grote radiokast gekluisterd te blijven.

De golflengtes voor de radiozenders voor de midden- en langegolf in de verschillende Europese landen werden destijds vastgelegd in een conventie in Kopenhagen in 1948. Daarnaast was er nog een conventie van Straatsburg die radio-uitzendingen van op zee verbod. Een aantal landen, zoals de Scandinavische landen, Nederland, Groot Brittannië, ... hadden die conventie echter niet onmiddellijk geratificeerd. Enkele handige commerciële jongens in die landen profiteerden van de hiaat in hun wetgeving en begonnen met radio-uitzendingen van op zee, buiten de territoriale wateren. In Denemarken was dat Radio Mercur vanaf 1958 en in Noorwegen Radio Nord in diezelfde periode. Toen hun respectievelijke regeringen in het begin van de jaren zestig het verdrag van Straatsburg ratificeerden, was voor beide zenders het avontuur afgelopen.

In Nederland startte Radio Veronica in 1960 zijn uitzendingen van op een zendschip enkele kilometer buiten de kust van Scheveningen. In Engeland

was het Radio Caroline dat op vrijdag 27 maart 1964 – het was dat jaar Goede Vrijdag-uitzendingen begon van op het zendschip Mi Amigo. Al spoedig werd het voorbeeld van Caroline gevolgd door andere Engelse zeezenders, zodanig dat rond 1965-1966 aan de monding van de Thames heel wat

radiostations met krachtige zenders op de middengolf actief waren. De meest bekende van hen waren Radio Caroline en Radio London.

De schepen van waarop men uitzond waren meestal afgedankte kustvaarders. Radio City zond uit van op een oud fort uit de Tweede Wereldoorlog vóór de Engelse Oostkust.

Alle zeezenders werkten volgens hetzelfde stramien, gebaseerd op het model

van de Amerikaanse commerciële radiostations. In de VS waren dergelijke radiostations namelijk al langer actief. De enige commerciële zender bij ons in die tijd was Radio Luxemburg, die tijdens de voormiddag Nederlandstalige programma's uitzond. Herinner u het dagelijks praatje tussen Bobbejaan Schoepen en Louis Baret, aan de (zogezegde) tramhalte of de succesvolle quiz "Alles of niets", waaraan Lichtaarts dorpsgenoot Jan Van de Waeter destijds nog deelnam. In de namiddag waren er Duitstalige programma's op Radio Luxemburg en vanaf 8 u 's avonds kwamen de Engelstalige programma's aan de beurt met veel popmuziek.

Naar het Amerikaanse voorbeeld haalden de zeezenders hun inkomsten uit reclame. Men werkte met een "horizontale programmering" (een vast schema van programma's per dag en per week, wat nieuw was in die tijd), geen stijve aankondigingen van omroepers maar vlotte praatjes van "disc-jockey's", er waren ieder uur korte nieuwsuitzendingen (de nieuwsberichten haalde men bij de openbare zenders), en men draaide uiteraard popmuziek onder allerlei vormen die nieuw waren voor die tijd zoals hitparades, tipparades, verzoekplaten, enz... Wat ook totaal nieuw was, waren jingles en kenwijsjes. De uitzendingen werden grotendeels in een studio aan land op band opgenomen en op vaste tijdstippen bracht een bevoorradingsschip de opnamebanden en proviand aan boord en werd de bemanning op het schip afgelost. Een aantal uitzendingen, zoals het nieuws, maar ook andere programma's, gebeurden rechtstreeks vanaf het zendschip. En verder noemden de zeezenders zich a-politiek en a-religieus. Toch gebeurde het dat een predikant dagelijks of wekelijks in de ochtenduren een halfuur zendtijd kreeg tegen betaling. Eén van hen was de befaamde predikant Johan Maasbach.

Op korte tijd hadden de zeezenders miljoenen –vooral jonge- luisteraars, niet alleen in Engeland maar ook in Nederland en België, mede door het succes van de transistorradio. Terwijl heel wat openbare omroepen toen nog vooral opera en belcanto muziek draaiden, konden de jongeren bij deze radiostations terecht om hun favoriete muziek te beluisteren. Het was de periode van de doorbraak van voornamelijk Britse popgroepen, zangers en zangeressen met bekende namen zoals Beatles, Rolling Stones, Kinks, Tom Jones, Cilla Black, enz.. De jaren 50 waren grotendeels de jaren van de Amerikaanse tieneridolen, maar in het begin van de jaren 60 sprak men van de "Britse invasie" in de popmuziek. De radiostations op zee zorgden mee voor die "invasie" en de draagbare radio

maakte ontvangst overal mogelijk. En Londen werd het muzikale hart van de "swinging sixties".

Maar het sprookje bleef niet duren. In 1967 deed de Britse regering hetzelfde als de Noorse en Deense regering enkele jaren voordien en verbood ze radio-uitzendingen vanop zee. Op 15 augustus 1967 verdwenen de zeezenders voor de Engelse kust.

De meeste disc-jockey's konden aan de slag bij de jongerenzenders die de BBC ter vervanging had opgericht, namelijk Radio One en Radio Two.

In Nederland was er voorlopig niets aan de hand en bleef Radio Veronica nog steeds uitzenden en werd steeds populairder. In het begin van de jaren '70 kreeg de zender echter concurrentie van "Radio Noordzee Internationaal", een onderneming van twee Zwitserse ingenieurs, Meister en Bollier. Radio Noordzee had Nederlandstalige en 's avonds Engelstalige programma's. De concurrentie tussen beide zenders, die maar enkele kilometer van mekaar lagen voor de kust van Scheveningen, was bikkelhard.

Midden 1973 kwam er nog een Belgische zender voor de Nederlandse kust bij, namelijk Radio Atlantis van zakenman Adriaan Van Landschoot. Hij zette vooral in op de promotie van het Nederlandstalige lied. En begin 1974 was het de beurt aan wafelbakker Sylvain Tack met de opstart van Radio Mi Amigo.

Maar ook aan de zeezenders vóór de Nederlandse kust kwam een einde toen de Nederlandse regering op haar beurt de conventie van Straatsburg ratificeerde en daarmee deze radiostations verbood. Radio Atlantis was al eerder gestopt en Sylvain Tack

liet voortaan de opnames voor zijn zender maken in Spanje, meer bepaald in Playa de Aro aan de Costa Brava.

Zo eindigde op 31 augustus 1974 ook het verhaal van Radio Veronica en Radio Noordzee Internationaal. Radio Mi Amigo bleef nog verder uitzenden, maar kwam enkele jaren later roemloos ten einde. Veronica zou daarna verder gaan als officiële zender en later het statuut van A-omroep in Nederland bereiken. Vandaag is het een commerciële radio- en tv-zender die uitblinkt in onbenul-

lige programma's.

Hoedanook was in 1974 ook in Nederland de rol van de zeezenders grotendeels overgenomen door de openbare omroep Hilversum 3. En bij ons had voornamelijk BRT 2 inmiddels heel wat jongerenprogramma's in petto. BRT 2 vulde trouwens een belangrijke hiaat van de zeezenders in, namelijk de kennismaking met het Franse chanson en de Vlaamse kleinkunst. Geef toe, in die periode zijn er toch pareltjes van liedjes in dat genre geschreven. Later zijn er dan nog tal van andere openbare jongerenzenders bij gekomen.

50 jaar later kijkt men natuurlijk met andere ogen tegenover dit tijdsfenomeen van zeezenders aan. Veel zee-romantiek en -heroïek was er niet altijd met deze radiostations gemoeid, want dikwijls ging het om keiharde business. Nogal wat disc-jockey's van toen, zowel in Engeland en Nederland, zijn achteraf succesvolle zakenmannen geworden, meestal in de branche van radio of televisie. En wat de muziek betreft: tussen alle koren zit er kaf, maar het feit dat op tal van feesten en festiviteiten nog steeds muziek uit die periode gedraaid wordt, zegt toch iets over het tijdloze ervan.

Momenteel is het aanbod aan zenders, zowel op radio als televisie (om nog te zwijgen van het internet), zo goed als onbeperkt, maar toch zijn nog praktisch alle kenmerken van de zeezenders van toen terug te vinden bij de huidige commerciële radiostations, lokale radio's en zelfs op de openbare radio. Denk maar aan de reclameblokken, de korte nieuwsuitzendingen, de (priet)praat van disc-jockey's, jingles, kenwijsjes, enz. De balans is volledig naar die kant overgeslagen.

Vandaag luister ik al eens graag naar Klara en ook stilte kan ik ten zeerste appreciëren...

Maar hoedanook, de muziek van de jaren zestig en de zeezenders maken deel uit van mijn goede jeugdherinneringen. Ik heb Engelse uitspraak geleerd bij disc-jockey's zoals Tony Blackburn en ook bij de Nederlandse platenridders waren er enkele bij met een mooi verzorgde uitspraak en een warme stem. Bovendien had radio in die tijd nog meer iets mysterieus dan nu. Vandaag zijn radio-presentatoren vrij snel televisie-figuren en krijgen ze direct een gezicht. In de jaren zestig was het nog gissen welk gezicht er achter een stem zat. Goede jeugdherinneringen dus. En, om te verwijzen naar een liedje van Boudewijn De Groot uit diezelfde periode, "goede jeugdherinneringen neem je mee zolang je verder leeft".

Jef Peeters (Tienen)